

דף למנחה

ספר ישעיהו פרקים מ"ז - נ"א

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

[פרק מ"ז](#) - מפלת בבל ובזיונה

[פרק מ"ח](#) - גאולה למען שם ה'

[פרק מ"ט](#) - יעוד עבד ה' והבטחות לגאולת ציון

[פרק נ'](#) - אחריות העם על מצבם

[פרק נ"א](#) - התעוררות לצדק ולגאולה

לימוד מעמיק

נצחיות הקשר בין ישראל לה'

ראינו בשבוע שעבר כי נבואות הנחמה סוללות נתיב להתגלות שם ה' בכל העולם, לכל הגוים. עקרון זה הגיע עד כדי כך, שעל חורבנה של בבל מופקד 'משיח' שאינו מיהודה או מישראל, אלא משיח מן הגוים - כה־אמר ה' למְשִׁיחוֹ לְכוּרֶשׁ אֲשֶׁר־הִחְזַקְתִּי בִימֵינוּ לְרֹד־לְפָנָיו גוֹיִם וּמִתְנֵי מַלְכִים אֶפְתַּח לְפִתְחֵי לְפָנָיו דְלָתַיִם וְשַׁעֲרִים לֹא יִסְגְּרוּ (מ"ה, א). רבים ממפרשי הספר הפנו את תשומת הלב לכך שישעיהו הוא הראשון העובר מההתעסקות בלאומיות של עם ישראל ובקשר הייחודי בין עם ישראל לה', לתפישה אוניברסלית הכוללת את כל העולם הנברא אל מול ה' בורא הכל. רעיון זה החל להופיע כבר בפרק השני בספר, בנבואת אחרית הימים: וְהָיָה בְאַחֲרֵית הַיָּמִים נֶכֶן יִהְיֶה הָרַב בֵּית־ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְּבְעוֹת וְנִהְרוּ אֵלָיו כָּל־הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל־הָרֵה' אֶל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיָרְנוּ מִדְרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאֲדָרְתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר־ה' מִירוּשָׁלַם: וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְתוּ חֲרָבוֹתָם לְאֵתִים וְחַנִּיתוֹתֵיהֶם לְמִזְמֹרוֹת לֹא־יִשָּׂא גוֹי אֶל־גּוֹי חָרֵב וְלֹא־יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה (ב', ב-ד). נבואה זו, המוצגת במידה מסוימת כנבואת פתיחה לחלקו הכרונולוגי של הספר, מציבה אידיאל עליון שמלווה את נבואות ישעיהו לכל אורכן - הודעת שם ה' לכל הגוים ונהירתם ממרחק אל מקום השכינה בירושלים.

אל מול אידיאל נרחב זה, עולה השאלה בנוגע למקומם של עם ישראל לעומת העמים האחרים. הנבואות המתארות את ההכרה של העמים בה' לעתיד לבא, מציגות מצב בו יחסיהם עם ה' ידמו ליחסיו עם ישראל, כמו בנבואה על מצרים ואשור: לֵאמֹר בְּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יָדָי אֲשׁוּר וְנַחֲלָתִי יִשְׂרָאֵל (י"א, כה). האם עם ישראל יוותר בייחודו גם בתוך עולם שכזה? ישנה אפשרות להבין שאכן הכרה אוניברסלית בה' מפרקת את הצורך במעמדו הבחירי של עם ישראל ומייתרת את תפקידו כעוגן המקשר את שמו של ה' לעולם. תפיסה כזו עומדת גם בבסיסה של הנצרות, הטוענת כי חטאי עם ישראל הביאו להסרת בריתם עם ה', ובמקומה נפתחה בפני כל האנושות הדרך לחיבור עם הבורא, בלי מחויבות למצוות התורה ובלי הגבלה של השתייכות לאומית. אולם, עיון נבואות ישעיהו מראה כי הוא דווקא מדגיש את עומק הקשר בין ישראל לה', שלא ינתק ולא יפסק על ידי חטא או גלות. מסה מרכזית של נבואות אלו נמצאת בפרקים שלמדנו השבוע, בהם ישעיהו פונה לישראל ולציון, ומדגיש בפניהם כי למרות החורבן, ולמרות הפנייה האוניברסלית לכלל הגוים, לאומיותם וייחודם של ישראל כעם ה' עוד נותרו בעינם, ועוד נועד להם תפקיד גם בתקופת הגאולה.

חלק א - חילול השם

ההתייחסות לנושא זה נפתחת בפרק מ"ח כחלק מן הנבואה על מפלתה של בבל, אז פונה הנביא אל אנשי העם בקריאת תוכחה: **שְׁמַעוּ זֹאת בֵּית יַעֲקֹב הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל וּמִמִּי יְהוּדָה יֵצְאוּ הַנְּשָׁבְעִים בְּשֵׁם ה' וּבֵא-לֵהי יִשְׂרָאֵל יִזְכְּרוּ לֹא בְּאֵמַת וְלֹא בְּצַדִּיקָה (מ"ח, א).** תחילה, ניתן לחוש מתוך דברי הנביא בריחוק משמעוטי בין ה' לישראל: במקום לקרוא לעם ישראל בשמו, הוא מתאר אותם כ'נקראים בשם ישראל', ומכך נוצר הרושם שהם לא ראויים להיקרא ישראל. באופן זה מרמז הנביא כי בית יעקב אליו הוא מדבר הם אמנם ממשפחת יעקב וצאצאים ביולוגיים של האבות, אך ברוחם ובמעשיהם אין הם מממשים את קריאת שם ישראל עליהם.

ישעיהו מאשים את האנשים בכך שהם נשבעים בשם ה', אך לא על הצדק ולא באמונה אמיתית. שבועה בשם ה' לשווא היא ביטוי חזק ביותר של חילול שם שמים. מי שקורא את שמו של ה' על דבר שקר מבטא בכך זילות של כוחו ופגיעה באמינות מידותיו של ה'. שבועתם של ישראל בה' שלא באמת ובצדקה, מצטרפת להיותם קרואים בשם 'ישראל' - שם הניתן בידי ה' ונושא את שמו. ישעיהו מדמה את העובדה כי אנשי בית יעקב נקראים בשם 'ישראל' מבלי להוות דוגמה של צדק ואמת, לזילות וחילול השם שבשבועת שוא.

פן נוסף של חילול שם ה' הוא בכך שעם ישראל, הנושא את שם ה', נמצא בגלות וסובל צרות קשות, לעתים עד כדי הכחדה, על כן מודיע ה' כי גאולת העם תבוא קודם כל למען שמו, שלא יתחלל: **לְמַעַן שְׁמִי אֲאָרִיךְ אִפִּי וְתִהְיֶה לְךָ אַחֲסֵי-לֶךְ לְבַלְתִּי הַכְרִיתְךָ... לְמַעַן לְמַעַן אֲעֲשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּכְבוֹדִי לֹא אֶחָר לְאִתָּן (מ"ח, ט-יא).** המדרש מפרט שתי אפשרויות לקשר בין כבוד שמו של ה' לישראל:

במדבר רבה (וילנא) פרשת במדבר פרשה ה סימן ו:

"למען שמי אאריך אפי" - אלו ישראל שייחד הקב"ה שמו עליהם - "אנכי ה' אלהיך" (שמות כ', ב), ושיתף שמו בשמם 'ישראל' ולכך האריך הקב"ה אפו עם ישראל שלא טרדם וגבה מהם קמעה קמעה בגלות כדי לנקותם **ולא ביקש למחותם שלא יתחלל שמו בהם...**

... דבר אחר: "ותהלתי אחטם לך" - **לפי שישראל נבראו לומר תהלתו של הקב"ה** כְּמָא דְכָתִיב [=כמו שכתוב]: "עם זו יצרתי [לי] תהלתי יספרו" (ישעיהו מ"ג, כא) לכך כדי שיתהלל שמו בהם הקב"ה חותמה לטובה כְּמָא דְכָתִיב [=כמו שכתוב]: "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך" (שיר השירים ח') והיא גרמה להם שלא נכרתו בגלות, הוי "לבלתי הכריתך".

הסבר אחד של המדרש הוא על דרך השלילה - מניעת גאולה מישראל, תגרום לחילול שמו של ה' כמושיע. מצבם של ישראל כנרדפים ע"י הגוים הביא לזלזול בדתם ובאמונתם, וכמו שידגש ביחזקאל (ל"ו, כב-כד), ה' מבטיח כי בסופו של דבר ידאג להשיב את כבוד שמו על ידי הושעת ישראל, אף אם אינם ראויים לכך מצד עצמם.

ההסבר השני מציע מטרה חיובית - תהילתו של ה' תלויה בישראל, הם הקוראים בשמו ומהללים אותו, ולשם כך נבראו. כמובן, שישראל לא יוכלו למלא את תפקידם זה ללא גאולה, ללא שיהיו חופשיים בשלום על אדמתם, ונמצא שה' צריך לגאלם למען שמו.

קשר זה בין שמו של ה' לתהילות שאומרים עליו עם ישראל מבטא באופן מיוחד בברייתא במסכת פסחים, המתנייחסת לפסוק תפילה ממזמורי ההלל, המבקש מה' להושיע את העם למען שמו: **לֹא לָנוּ ה' לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תָּן כְּבוֹד עַל חֶסְדְּךָ עַל אֱמֶתְךָ: לְמָה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵימָה נָא אֱלֹהֵיהֶם: וְאֵלֵינוּ בְּשִׁמְכֶם כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ עֲשֵׂה (תהלים קט"ו, א-ג).** הברייתא מציגה רצף של ישועות לעם ישראל - מקריעת ים סוף ועד חנניה מישאל ועזריה - ומתארת דרך דעות שונות בתנאים, כיצד כולן נעשתה ההושעה למען שם ה', ומתוך ישועה זו נתקן ההלל לשמו של ה':

פסחים דף קיז עמ' א:

תנו רבנן: הלל זה מי אמרו?
 רבי אליעזר אומר: משה וישראל אמרוהו. בשעה שעמדו על הים הם אמרו: (תהלים קטו, א) "לא לנו
 ה' לא לנו". משיבה רוח הקודש ואמרה להן: (ישעיהו מח, יא) "למעני למעני אעשה".
 רבי יהודה אומר: יהושע וישראל אמרוהו. בשעה שעמדו עליהן מלכי כנען הם אמרו "לא לנו ה' "
 משיבה רוח הקודש "למעני למעני"..."
 רבי אלעזר המודעי אומר: דבורה וברק אמרוהו. בשעה שעמד עליהם סיסרא הם אמרו "לא לנו ה' "...
 משיבה רוח הקודש: "למעני למעני"..."
 ר' אלעזר בן עזריה אומר: חזקיה וסייעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנחריב...
 רבי עקיבא אומר: חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע...
 רבי יוסי הגלילי אומר: מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע...
 וחכמים אומרים: נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל
 צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן.

הברייתא מזכירה נסים שונים שנעשו לישראל, החל מקריעת ים סוף. כבר אז הושיע ה' את ישראל למען כבוד
 שמו אותו הם יהללו, ולא מכח זכותם העצמאית. מהברייתא עולה כי המצב בו מציל ה' את ישראל רק למען
 שמו אינו מקרי, אלא לכתחילה - גאולת ישראל וקיומם בכל הדורות נועדה מראש על מנת שיהללו את שם ה'.

יוצא אם כן, שהתועלת שיש לשם ה' בהישרדות של עם ישראל בגלות היא כפולה: א. ה' יגאל את ישראל על
 מנת למנוע את חילול שמו. ב. ישראל נבחרו להיות מודיעי שמו ומהלליו, ובזכות גאולתם תתפרסם תהילתו
 בקרב הגוים. (עוד על כך בפוסט מאת הרב ד"ר בני לאו)

חלק ב - קשר בל ינתק

למרות כל האמור, נפתחת בפרק הבא נבואה נוספת, בחששה הכבד של ציון - כמייצגת של כנסת ישראל -
 ש**מא עֲזַבְנִי ה' וְאֶ-דָּגְוִי שְׂכַחְנִי** (מ"ט, יד). עצם הגלות של ישראל מעלה את השאלה הבלתי נמנעת - האם ה' עדיין
 עמנו? האם הוא זוכר לנו את ברית האבות וברית היציאה ממצרים?

החשש הזה עולה בנבואה זו מנקודת המבט של ציון - האשה העזובה שאישה נטש אותה, ובניה רחוקו ממנה
 ויושבים בבבל בין הגוים. ה' מנחם את ציון באמירה שהקשר ביניהם לא ינתק, וממשיל את מחויבותו אליה בשני
 משלים - האחד להבהיר כי לא ישכח אותה עצמה, והאחר מבטיח כי לא יעזוב את בניה ויושיעם.

במשל האחד ממשיל הקב"ה את הקשר שלו לציון לקשר שבין אם וילדיה: **הַתְּשָׁכַח אִשָּׁה עוֹלָה מֵרַחֵם בְּ-בִטְנָה גַם-
 אֵלֶּה תִשְׁכַּחַנָּה וְאֶנְכִי לֹא אֶשְׁכַּחְךָ** (מ"ט, טו). האם הרחמנית לעולם לא תשכח את עולה (העולל שלה), היא תרחם
 ותתנגע אליו תמיד. לעומת הקשר שבין איש ואשה שניתן לפירוק, הקשר בין אשה לבין בטנה' שנוולד ממעיה
 ממש, הוא קשר דם אמיץ ומהותי שלא יכול להנתק. ה' לא ינתק מעם ישראל כשם שלא יעלה על הדעת כי
 אשה תשכח ותמסמס את הקשר שבינה לבין תינוק - בשר מבשרה. ה' אף מגדיל לעשות באמרו שעל אף
 שישנם מקרים קיצוניים של בני אנוש שיגיעו עד כדי שכחה של בניהם, ה' לעולם לא ישכח את בניו, וידבק
 ביחס העצמותי שבניו לבין ציון לזכרה תמיד לפניו - **הֵן עַל-פְּנֵים חֻמְתֶיךָ חוֹמֹתֶיךָ נִגְדִי תָמִיד** (מ"ט, טז).

המדרש מפרש כי החקיקה על כפיים דווקא, מבטאת זכרון קבוע ותמידי. מתוך רשימה של בקשות שביקשו
 ישראל מה', מביא המדרש שביקשו להיות לזכרון תמיד על זרועו של ה', ובתמורה הבטיח להם ה' אף יותר מכך
 - להיות חקוקים על כפיו, שנראות תמיד ולעולם אינן מכוסות בבגדים:

תענית דף ד עמ' א:

אמרה לפניו: רבש"ע, (שיר השירים ח, ו) "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך". א"ל הקב"ה: בתי את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה, אבל אני אעשה לך דבר שנראה לעולם. שנאמר: (ישעיהו מט, טז) "הן על כפים חקותיך".

ההדגשה כי זיכרון זה אינו מש מלפני ה', אף ברגעי המשבר ובעתות הסתר הפנים בגלות, מחדד את העובדה שהקשר בין ישראל לה' הוא מהותי ואינו תלוי בחטאים או במרחק רוחני. כך גם מפרש המדרש:

ברכות דף לב עמ' ב:

"התשכח אשה עולה" אמר הקב"ה: כלום אשכח עולות אילים ופטרי רחמים שהקרבת לפני במדבר? אמרה לפניו: רבש"ע הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך, שמא לא תשכח לי מעשה העגל? אמר לה: (ישעיהו מט, טו) "גם אלה תשכחנה". אמרה לפניו: רבש"ע הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך, שמא תשכח לי מעשה סיני? אמר לה (ישעיהו מט, טו) "ואנכי לא אשכחך". והיינו דא"ר אלעזר א"ר אושעיא מאי דכתיב: "גם אלה תשכחנה" - זה מעשה העגל. "ואנכי לא אשכחך" זה מעשה סיני.

המדרש מציג את הזיכרון של ה' כביכול כ"סלקטיבי" - ה' זוכר לעם ישראל את הברית ואת החסדים, ואינו זוכר להם את חטאיהם. כך מעשה העגל ישכח מלפני ה', בעוד ברית התורה שנכרתה בין ה' לישראל לא תשכח לעולם. (הרחבה על כך ראה ב**פוסט מאת הרב אורי שרק** וב**פוסט מאת הרב משה כהן**)

המשל השני בו משתמש ה' מסביר מדוע לא יעזוב ה' את עמו ולא ישקוט מלהשיבם אליו: הַיְקַח מִגְבוּר מִלְקוֹחַ וְאִסְ-שְׁבִי צְדִיק וּמְלֹט: כִּי-כֹה אָמַר ה' גַּם-שְׁבִי גְבוּר יִקַּח וּמִלְקוֹחַ עֲרִיץ יִמְלֹט וְאֶת-יְרִיבְךָ אֲנֹכִי אֲרִיב וְאֶת-בְּנֶיךָ אֲנֹכִי אוֹשִׁיעַ (מ"ט, כד-כה). משל זה מתייחס לעם ישראל כ'עם סגולה' - אוצר מיוחד ששייך לה' והוא ישמור עליו בכל מחיר. לעומת הקשר המיוחד שבוטא במשל הקודם, כאן מתבטא כביכול צורך תועלתי מצדו של ה'. כגיבור, הוא לא יתן שילקח ממנו אוצרו מבלי ששייבהו אליו, ויעשה דין ומשפט בגנבים: וְהֶאֱכַלְתִּי אֶת-מוֹנֵיךָ אֶת-בְּשָׂרְךָ וְקַעֲסִים דָּמָם יִשְׁפְּרוּן וְיִדְעוּ כִּלְ-בָּשָׂר כִּי אֲנִי ה' מוֹשִׁיעַךָ וְגֹאֲלְךָ אֲבִיר וְעֹקֵב (מ"ט, כו). המטרה של עשיית הדין היא שיכירו בכוחו של ה' ויראו ממנו, ובכך חוזר העניין גם למה שאמרנו לעיל - שמירה על עם ישראל הנעשית למען שמו של ה'.

שאלה למחשבה

עד כה ראינו כי ישראל יוותרו בייחודם לעד - גם לאחר הגלות וגם בתהליך הגאולה. מהו, אם כן, מעמדו הייחודי של ישראל בזמן הגאולה האוניברסלית? איזה תפקיד ימלא עם ישראל בעולם בו כל הגוים מכירים בה?

חלק ג - קריאה ללקיחת אחריות

פתיחתו של פרק נ' הופכת את מה שנראה עד כה כאמירות מנחמות, לתוכחה. אם מצדו של ה' הקשר עם ישראל לעולם לא ינתק, האחריות היחידה להמשכה של הגלות היא על ישראל, כתוצאה ישירה של מעשיהם ועוונותיהם: כֹּה אָמַר ה' אִי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהֶן אוּ מִי מוֹשִׁי אֲשֶׁר-מִכְרַתִּי אֶתְכֶם לוֹ הֵן בַּעֲוֹנוֹתֵיכֶם נִמְכַרְתֶּם וּבְכַשְׂעֵיכֶם שְׁלַחְהֶם אֲמַכֶּם (נ', א). שוב מתייחס המשל הן לעזיבת האם - ציון - והן לגירוש הבנים. לא זה ולא זה נעשו מתוך החלטה של ה' לנתק את יחסיו עם ישראל, אלא אך ורק בעקבות חטאי העם. הגמרא במסכת סנהדרין שמה בפיהם של אנשי ישראל טענה, כי לאחר החורבן אין להם יותר מחויבות לה' ולמצוותיו, ומבססת את טענתם על פסוק זה:

סנהדרין דף קה עמ' א:

שמואל אמר: באו עשרה בני אדם וישבו לפניו. אמר להן: חזרו בתשובה! אמרו לו: עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה, כלום יש לזה על זה כלום? אמר לו הקב"ה לנביא: לך אמור להן (ישעיהו נ, א) "איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו הן בעונותיכם נמכרתם ובפשעכם שלחה אמכם". והיינו דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב "דוד עבדי", (ירמיהו מג, י) "נבוכדנצר עבדי"? גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין ישראל לומר כך, לפיכך הקדים הקב"ה וקראו עבדו - עבד שקנה נכסים: עבד למי? נכסים למי?

טענת ישראל יושבת על דיונים הלכתיים ומשפטיים של גירוש אשה והעברת בעלות על עבדים. עם ישראל חושב שהקשר המשפטי ביניהם לבין ה' ניתק כאשר ה' בחר להגלותם. אך ה' מבהיר כי הגלות איננה אירוע משפטי שכורת את הקשר, כגירושין או כמכירת עבד, אלא הגלות היא מצב של ריחוק זמני התלוי אך ורק במעשיהם של ישראל. מכאן יוצא הנביא בקריאת תוכחה על כך שלמרות שה' רוצה להושיע את ישראל, אין הם באים לקראתו במעשיהם ואינם מאמינים באפשרות התיקון: **מְדוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה הַקְצוֹר קְצֵרָה יְדֵי מְפֹדֹת וְאִם-אֵין-בִּי כֹחַ לְהַצִּיל (נ', ב).**

אם כן, אין מטרתם של פרקים אלו רק לנחם ולהרגיע. הקשר המיוחד בין ה' לישראל משאיר את האחריות לגאולה בעיקר על עם ישראל. הנביא מעיד כי ה' יעדו מבטן **לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֱלֹהֵי וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִצְּקֶה (מ"ט, ה)**. עליו 'לעות' על העם העיף שבגלות (נ', ד), לעוררם וללמדם את מצוות ה' על מנת שיוכלו לשוב לדרך הסלולה שתשיב אותם לציון. בתוך רצף הנבואות משובצות קריאות לעם לקחת אחריות על עצמם, להבין כי עוד יש תקווה ולפעול למען השיבה לה' ולציון. קריאה זו מתחילה כבר בפרק מ"ח, שם מבהיר ה' כי אמנם למען שמו הוא מחויב לישראל, אבל הישועה עצמה ומצבם של ישראל עד אליה יהיו תלויים במעשיהם: **כֹּה-אָמַר ה' גְּאֻלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' אֱ-לֹהֶיךָ מִלְמַדְךָ לְהוֹעִיל מְדַרְיָךְ בְּדֶרֶךְ תִּלְךָ: לֹא הִקְשַׁבְתָּ לְמַעוֹתַי וַיְהִי כְנֶהֱרָ שְׁלוֹמְךָ וַעֲדָקְתְּךָ כְּגַלִּי הָיִים (מ"ח, יז-יח)**. ה' מדריך את ישראל בתורה ובמצוות על פיהם ילך ומכוחן יזכה לחיים של שלום. לעומת זאת, הרשעים, גם אם נקראים בשם ישראל - לא יזכו לשלום בחייהם (פסוק כב). דרישה זו מישראל מתרגמת עצמה בהקשר של נבואות הנחמה, לקריאה א-להית לעם להיות פעילים למען גאולתם ולהאמין בה: **צְאוּ מִקְּבֶל בְּרַחֵם מִפְּשָׁדִים בְּקוֹל רִנָּה הַגִּידוּ הַשְּׁמִיעוּ זֹאת הוֹצִיאוּהָ עַד-קְצֵה הָאָרֶץ אֲמָרוּ גְאֻל ה' עֲבָדוּ יַעֲקֹב (מ"ח, כ)**. (ראו על כך [פוסט מאת הרב פרופ' יהודה ברנדס](#)).

שאלה לדין

בדורות האחרונים של הגלות התפתחו מחלוקות רבות בדבר החובה של עם ישראל לפעול למען שיבתו לציון. תפיסה מסורתית אחת היתה כי כנסת ישראל נשבעה שלא 'לעלות בחומה' ולא לפעול למען הגאולה עד שה' יעשה זאת בשבילם. בעקבות כך דוקא התנועה החילונית היתה זו שהובילה את הציונות ופעלה להקמת מדינה ישראלית בארץ ישראל. כיצד אתם רואים את חלקו של עם ישראל בהבאת הגאולה, לעומת ההמתנה לישועת ה' הפלאית? איפה מתבטאת הקריאה הזו היום, כאשר המדינה כבר הוקמה?

כידוע, בתקופת שיבת ציון רבים מן העם נותרו מאחור למרות נפילתה של בבל ולמרות העידוד שניתן להם מאת כורש הפרסי לחזור לארץ ולהקים את המקדש. הנביא קורא לכל מי שירא את ה' לקחת חלק בהבאת הגאולה ולהיאחז בהזדמנות שה' מציג בפניו. להאמין כי הגאולה תיכתן בדרך זו אף אם אינה נעשית כיציאת מצרים בניסים ובנפלאות על כנפי נשרים: **מִי כִכֶּם יֵרָא ה' שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עֲבָדוֹ אֲשֶׁר הִלְךְ חֲשִׁכִים וְאֵין נֹגֵה לֹא יִבְטַח בְּשֵׁם ה' וְיִשְׁעוּן בְּאֵ-לֵהוּי (נ', ו)**. פרק נ"א מוקדש לאותם אנשים מעטים שנשמעו לקריאתו, שם מעודד אותם הנביא כי כמו בימי אברהם - שהיה אחד מול כל העולם ובברכת ה' יצא ממנו עם שלם של קוראי שם ה', כך גם מאמציהם לא

יהיו לשווא למרות מיעוטם, ולעזרתם תעמוד זרוע ה' וישועתו: שִׁמְעוּ אֵלַי רְדִפֵי צֶדֶק מִבְּקִשֵׁי ה' הַבֵּיטוּ אֶל־צוֹר חֲצִבְתְּם וְאֶל־מִקְבַּת בּוֹר גְּקִרְתְּם: הַבֵּיטוּ אֶל־אֲבָרְהָם אַבְיָכָם וְאֶל־שָׂרָה רַחֲמָלְכָם כִּי־אֶחָד קָרָאתִיו וְאֲבָרְכָהוּ וְאֲרַבְּהוּ: כִּי־נָחַם ה' צִיּוֹן נָחַם כָּל־חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשֶׁם מִדְבָּרָהּ בְּעֵדֶן וְעַרְבְּתָהּ כְּגִדְהָ' שָׁשׂוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה (נ"א, א-ג). (ניתן לשמוע עוד ב**פוסט מאת הרב דוד מנחם**).

סיכום

בעקבות הגלות, ובעקבות דבריו של ישעיהו עד כה המכוונים לקשר אוניברסלי של ה' עם כל הגוים, נדרש הנביא להזכיר לעם כי הקשר האישי שלהם עם ה' מהותי יותר מכל חטא, לא ינתק ולא ישכח לעולם, הן בשל שם ה' הנקרא עליהם, והן מכח הברית שכרתו עמו בסיני. מכח זה קורא הנביא לעם להבין כי מעשיהם בלבד הם המרחיקים אותם מה', וכעת, כאשר המציאות ההיסטורית נותנת להם הזדמנות לעלות לארץ, נדרש מהם לגלות אמונה בישועה, לפעול למענה ולשוב אל ה' ציונה.

להרחבה

[מתן על הפרק - דף לימוד לפרקים מח-מט](#)

[מתן על הפרק - דף לימוד לפרקים נ-נ"א](#)

[מאמר מאת הרב משה ליכטנשטיין על מערכות היחסים עם ה' בהפטרת עקב \(מח-נ\)](#)

[שיעור מאת הרב יגאל אריאל: 'זבא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב' - תשובה וגאולה בנחמות ישעיהו](#)

[שיעור מאת הרב יובל שרלו: סרבני גאולה: אתגריהם של נביאי הגאולה מול סרבניה](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נעסוק בנושא עבד ה'.